

De voetbalrivaliteit van Engeland en Schotland

Frank Grootemaat

De meeste Schotten beschouwen Engeland als hun ultieme rivaal. Op sportgebied is de overwinning op **the Auld Enemy** (de aartsvijand, erfvijand) het hoogst haalbare, vooral bij de typische Britse sporten rugby en voetbal. In onderstaand artikel gaat Frank Grootemaat op zoek naar de geschiedenis van deze opmerkelijke tweestrijd. Onderstaande tekst is gebaseerd op een hoofdstuk uit zijn boek **Burenruzies. Voetbalinterlands vol strijd en rivaliteit (mei 2010), over voetbalinterlands tussen buurlanden met een intense rivaliteit.**

De vroegste wedstrijden

De eerste voetbalwedstrijd Engeland-Schotland werd gespeeld in 1870 en eindigde in 1-1. Deze wedstrijd werd niet erkend als officiële interland, omdat de coach van het Engelse elftal beide teams samenstelde, waarbij het Schotse team bestond uit in Londen woonachtige spelers met Schotse roots. Tot begin 1872 werden vijf van dit soort wedstrijden gespeeld in The Oval in Londen, dat nog steeds bestaat als cricketveld. De Engelse coach deed wel pogingen om een 'echt' Schots team samen te stellen door berichten te plaatsen in Schotse kranten, waarin lokale spelers opgeroepen werden zich te melden. Reacties bleven echter uit, waarschijnlijk schrokken de verschillen in regels die op dat moment nog bestonden tussen het Engelse en Schotse voetbal de meeste Schotten af.

In 1872 nam de leidende Schotse club van dat moment, Queen's Park uit Glasgow, de uitdaging wel aan. Op 30 november van dat jaar betrad een Schots team, geheel bestaand uit spelers van Queen's Park, het veld van Hamilton Crescent in Glasgow voor de allereerste officiële wedstrijd tegen Engeland. Er waren vierduizend toeschouwers aanwezig op deze speciale datum, 30 november is namelijk de dag van Sint Andreas, de beschermheilige van Schotland. Dit mocht echter niet baten, op de Schotse nationale feestdag wisten zowel Engeland als Schotland het doel niet te vinden, de wedstrijd eindigde derhalve in 0-0. Een typisch Schots fenomeen, de op de meest onverwachte momenten opkomende mist, zorgde ervoor dat de aftrap met twintig minuten vertraagd werd. Schotland trad aan in de donkerblauwe clubtenues van Queen's Park,

Engeland speelde in het wit. Nog steeds zijn dit de nationale kleuren.

Ondanks het uitblijven van doelpunten smaakte de wedstrijd naar meer. In de volgende jaren betraden de beide landen jaarlijks het voetbalveld. De wil om te winnen was aan beide kanten groot, maar van geweld tussen supporters was in deze periode nog geen sprake. Vanaf 1883 werden de wedstrijden onderdeel van het British Home Championship. Engeland, Schotland, Wales en (Noord-)Ierland speelden jaarlijks een wedstrijd tegen elkaar. De resultaten werden bij elkaar opgeteld en de winnaar mocht zich een jaar lang Brits kampioen noemen. Dit toernooi zou tot en met het seizoen 1983/1984 bestaan. De belangstelling voor deze wedstrijden was vanaf het begin groot. Tijdens Schotland-Engeland op 5 april 1902 in het Ibrox-stadion te Glasgow waren er maar liefst achtenzestigduizend toeschouwers. Helaas was het stadion niet berekend op deze toeloop. Tijdens de wedstrijd stortte een



deel van de westtribune in, met als resultaat 25 doden en 517 gewonden. Het duel werd gestaakt.

De Wembley Wizards

De hoge toeschouwersaantallen maakten duidelijk hoezeer deze wedstrijd in de vroege jaren al leefde. De meest legendarische onderlinge ontmoeting uit de vooroorlogse periode, in elk geval voor de Schotten, was op 31 maart 1928. Schotland verkeerde in een wat mindere periode en had eerder dat jaar niet kunnen winnen van Wales en Ierland. In de laatste wedstrijd om het Home Championship moest het tegen Engeland aantreden op het veld van het een paar jaar daarvoor geopende Wembley-stadion. Op 21 maart werd het Schotse team voor deze belangrijke ontmoeting bekend gemaakt. Dat deze wedstrijd van belang was voor de Schotten bleek uit de opkomst van duizenden mensen voor de bekendmaking van de selectie. De supporters reageerden geschokt op de namen van de geselecteerde spelers. Een aantal goede krachten werd niet opgeroepen en de onervarenheid van de selectie vervulde de Schotten met afgrijzen. Met name de geringe lengte van de opgeroepen voorhoedespelers was een tegenvaller. De verwachting was dat de grotere, fysiek veel sterkere Engelsen met gemak zouden gaan winnen van de kleinere en minder getalenteerde Schotten.

Toch steunden de Schotten hun ploeg massaal, maar liefst elf treinen met supporters legden de afstand Glasgow-Londen af om bij de wedstrijd te kunnen zijn. En niet voor niets, want de tachtigduizend toeschouwers in Londen kregen een Schotse show voorgeschoteld. Op het kletsnatte veld waren de kleinere en lichtere Schotten duidelijk in het voordeel. Engeland werd weggetikt, zoek gespeeld, overklast en vernederd. De Schotten wonnen met 5-1. Zelfs de Engelse toeschouwers applaudisseerden voor hun Schotse tegenstrevers. Rond deze dag vormde zich in de volgende decennia een soort van legende, waarin de Schotse David de Engelse Goliath versloeg. Dit legendarische Schotse team verkreeg de bijnaam Wembley Wizards (de tovenaars van Wembley). Elke Schot schijnt de namen van de elf spelers van dit team uit zijn hoofd te kunnen opdreunen.

Vandaag de dag is er een Schotse supportersclub die vernoemd is naar de Wembley Wizards. Op de website van deze club staat beschreven waarom deze overwinning zo belangrijk was voor de Schotten. 'Waarschijnlijk zal een Engelsman nooit echt begrijpen waarvoor al die ophef was, maar voor Schotland was het veel meer dan die overtuigende uitslag. Het was de manier waarop een team van zogenaamde Schotse kanslozen het machtige Engeland vernederde op zijn

eigen heilige grond.' Het succes van de Wembley Wizards zorgde voor een traditie, Schotland was op Wembley nadien altijd verzekerd van massale supporterssteun. Het was geen uitzondering dat tienduizenden Schotse supporters hun ploeg vergezelden in Londen. Het thuisvoordeel van de Engelsen was met een dergelijke aanwezigheid van The Tartan Army, de bijnaam van de Schotse supporters, snel verdwenen. Voor veel Schotten had deze reis iets van een pelgrimstocht, waarbij alles geoorloofd was, met name veel drinken. Voor jonge Schotten was de pelgrimage naar Londen een soort rite op weg naar het volwassen worden.

Schotland zou op Wembley echter nooit meer zo'n resultaat halen als in 1928. De prestatie die nog het dichtst in de buurt kwam werd geleverd in 1967. In 1966 was Engeland wereldkampioen geworden. Op het eerstvolgende Home Championship troffen Engeland en Schotland elkaar in de laatste wedstrijd. Engeland had aan een gelijkspel genoeg om de titel te behalen, Schotland moest winnen. Op 15 april 1967 zegevierde Schotland met 3-2. De Schotse supporters waren uitzinnig en betraden massaal het veld van Wembley, zonder overigens vernielingen aan te richten. Schotland, het eerste land dat wereldkampioen Engeland een nederlaag toebracht, riep zichzelf uit tot de nieuwe mondiale nummer één. De Schotse ster en doelpuntenmaker Denis Law, die op de dag dat Engeland wereldkampioen werd stevast gaat golfen uit een soort van frustratie, verklaarde dat hij zich voelde als Braveheart, de mythische Schotse held. Een andere Schot gaf na de zege zijn pasgeboren zoon elf doopnamen, de basisspelers van het winnende Schotse team. De wissels pasten spijtig genoeg niet meer op het registratieformulier.

Het volkslied

Vervolgens begonnen de jaren zeventig. Een decennium waarin het hooliganisme opkwam en waarin Schotland overstapte op een ander volkslied. Voordien werd bij Schotse sportwedstrijden altijd het God save the Queen gespeeld, net zoals dat in Engeland gebruikelijk was. De Schotten hadden niks met deze hymne. Niet zo gek als het zesde couplet in ogenschouw genomen wordt. 'Heer zorg dat maarschalk Wade [een hoge Engelse legerofficier], met hulp van uw Almacht zal overwinnen. Moge hij opruiing sussen en als een wervelstorm, opstandige Schotten vernietigen. God behoede de koningin!' Ook al was dit couplet niet meer in zwang, het zei toch wel iets over de oorsprong van dit lied. Omdat de Schotten er een traditie van maakten massaal door het God save the Queen heen te fluiten, werd het in de jaren zeventig

vervangen door *The flower of Scotland*.

Dit lied verhaalde over de overwinning van de Schotse koning Robert the Bruce op de Engelse koning Edward II in de slag bij Bannockburn. De Schotten waren tijdens deze veldslag in de minderheid, maar wonnen toch, in zekere zin een parallel met de underdogpositie en de prestatie van de Wembley Wizards in 1928. In 1314 verdreven de Schotten hun Engelse overheersers en herstelden ze hun onafhankelijkheid. *The flower of Scotland* was compleet gewijd aan deze slag. 'O bloem van Schotland, wanneer zien we uw gelijke weer, die vechten en stierven, voor uw kleine beetje heuvels en dalen en tegen hem op stonden, trotse Edward's leger, en hem terugstuurde naar huis, om nog eens na te denken.' De keuze voor dit in de jaren zestig gecomponeerde lied was kenmerkend voor hoe de Schotten hun eigen identiteit ontleenden aan hun antipathie tegen de Engelsen. Een ander, officieus volkslied, *Scots Wha Hae*, was een paar eeuwen ouder en verhaalde op een nog explicietere manier over dezelfde slag. 'Sla neer de trotse overheersers! Elke dode vijand is een tiran minder! Vrijheid ligt in elke slag! Laten wij doen of sterven!'

Geweld op het veld

Met dit soort teksten in gedachten was het niet zo verwonderlijk dat de strijd op en rond het voetbalveld wel eens ontaardde. Berucht was de confrontatie uit de jaren vijftig tussen de Schot Tommy Docherty en de legendarische Engelse aanvaller Tom Finney. Deze spelers waren ploeggenoten bij het Engelse Preston North End en Docherty stond erom bekend dat hij zijn maatje Finney tot in het absurde beschermde tegen zijn tegenstanders. Tijdens Schotland-Engeland golden echter andere regels. Tijdens een onderlinge confrontatie schopte Docherty Finney rücksichtslos onderuit, zodat de laatste per brancard het veld moest verlaten. Ook naast het veld ging het nogal eens mis. In het seizoen 1976/1977 viel de beslissing in het Home Championship zoals zo vaak in de laatste wedstrijd. Schotland won met 2-1 op Wembley en was kampioen. De Schotse supporters betraden massaal het veld, met dit keer veel minder vreedzame bedoelingen dan tijdens voorgaande edities. Het veld werd zorgvuldig gestript en behalve stukken gras ging ook een gebroken doellat als trofee mee naar Schotland.

Het toenemende geweld rond de wedstrijden zorgde ervoor dat het enthousiasme voor het Home Championship steeds meer verdween. Ook de concurrentie van de EK's en WK's deed de animo voor dit toernooi afnemen. Met name voor de gelouterde Engelse ploeg waren de successen in het Home

Championship op momenten dat het internationaal wat minder ging welkom, maar anders was het toch vooral een overbodig toernooi op een overvolle voetbalkalender. Andere redenen voor de afnemende belangstelling waren de matige toeschouwersaantallen (uiteraard behalve bij de confrontaties tussen Schotland en Engeland), de politieke onrust in Noord-Ierland en de wens van Engeland om tegen sterkere tegenstanders te spelen. Het toernooi kwam in 1984 aan zijn einde.

De daaropvolgende jaren speelden Engeland en Schotland om de zogenaamde Rous Cup. In eerste instantie bestond dit toernooi uit een onderlinge wedstrijd, later werd ook elke keer een Zuid-Amerikaanse tegenstander uitgenodigd en aan het deelnemersveld toegevoegd. Maar ook nu was het geweld niet te stoppen. Rond de wedstrijd op Wembley in mei 1988 viel er een dode, waren er tientallen gewonden en werden bijna tweehonderd mensen gearresteerd. Een jaar later was het weer raak. Waar Schotten traditiegetrouw massaal naar Wembley afreisden, was dit andersom veel minder het geval. Maar eind jaren tachtig was de situatie anders. Engelse clubs waren uitgesloten van Europees voetbal vanwege het Heizeldrama. Mede daarom reisden Engelse hooligans in 1989 massaal mee naar het Glasgowse Hampden Park, waar ze voor veel problemen zorgden. De Engelse voetbalbond, doodsbang voor nog een internationale ban, zag deze ontwikkeling met lede ogen aan. Na de wedstrijd in 1989 werd besloten de jaarlijkse ontmoetingen te schrappen.

Voetbal komt thuis

Sindsdien was er geen vaste plaats meer voor Engeland-Schotland op de voetbalkalender. Vanaf de allereerste wedstrijd in 1872 tot 1989 hadden de landen elkaar jaarlijks getroffen, met uitzondering van de oorlogsjaren. Na 1989 kwamen de landen elkaar in totaal nog maar drie keer tegen. Het leverde wel drie bijzondere wedstrijden op, zoals op het EK van 1996. Dit toernooi werd gehouden in Engeland, onder de slogan 'voetbal komt thuis'. Schotland plaatste zich net als het organiserende Engeland en het lot bepaalde dat de landen bij elkaar in de groep terecht kwamen. Voor de allereerste keer troffen Engeland en Schotland elkaar op een eindtoernooi. Aan de vooravond van de wedstrijd was er in de kranten veel aandacht, voor wat de 'Battle of Britain' genoemd werd. De Engelse bondscoach Terry Venables vertelde dat de wedstrijd een ergere strijd was dan die tussen Nederland en Duitsland. 'En dat is erg hè? Heeft ook met de oorlog te maken. Onze oorlogen gaan wat verder terug. Maar ik kan je zo de geschiedenisboeken aanreiken, waarin staat hoe het allemaal is begonnen.'

Ook de spelers Alan Shearer en Colin Hendry, ploeggenoten bij het Engelse Blackburn Rovers, uitten zich in dergelijke bewoordingen. 'Het hele jaar zijn we vrienden, maar op Wembley is hij negentig minuten lang mijn vijand. Ik ga niet het veld op om hem in elkaar te schoppen. Maar hij is en blijft een Schot. Als je niet tegen vliegende tackles of gemene overtredingen kan, kun je beter niet gaan kijken. Hij zal er ook niet voor terugdeinzen om mij een doods chop te geven', aldus Engelsman Shearer. De Schot Hendry: 'We hebben allemaal een bloedhekel aan de Engelsen. Misschien is het bij ons inderdaad nog erger dan andersom.' Dat was waarschijnlijk een juiste constatering, want een populair Schots supporterslied ging in die tijd als volgt: 'I'd love to go a wandering along the cliffs of Dover. And if I saw an Englishman I'd push the bastard over.' (Ik hou er van om langs de kliffen van Dover te lopen en als ik een Engelsman zag zou ik de klootzak naar beneden duwen.) Engeland won de wedstrijd met 2-0. Bij de stand 1-0 miste Gary McAllister een strafschop voor de Schotten, waarna Paul Gascoigne in dezelfde minuut wel scoorde. In de laatste groepswedstrijd incasseerde groepswinnaar Engeland bij een 4-0 voorsprong een tegentreffer van het Nederlands elftal. Dit doelpunt betekende dat niet Schotland maar Oranje met Engeland doorging naar de volgende ronde. Waarschijnlijk was dit geen kwade opzet, maar in Schotland rees het vermoeden dat de Engelsen hen bewust een hak hadden gezet.

Op weg naar het volgende EK kwamen de rivalen elkaar weer tegen. Beide landen eindigden als tweede in hun kwalificatiegroep, het lot bepaalde dat de play-offs twee nieuwe ontmoetingen tussen de Britse ploegen zouden opleveren. De belangstelling voor deze confrontaties was extreem groot. De kaarten voor de eerste wedstrijd waren binnen een half uur uitverkocht. Voor de tweede wedstrijd kon er telefonisch besteld worden, maar het complete telefoonverkeer werd door de grote belangstelling lamgelegd. De eerste wedstrijd, op 13 november in Glasgow, verliep pittig met tien gele kaarten. Engeland won met 2-0 door twee doelpunten van Paul Scholes. Rond de wedstrijd werden honderd-zeventig hooligans opgepakt. Vier dagen later won Schotland met 1-0 op Wembley, maar dat was niet genoeg voor kwalificatie.

De rivaliteit blijft

Met die wedstrijd aan het slot van de jaren negentig kwam er een einde aan een traditie. Niet alleen was de Schotse overwinning in Londen de alleraantalste voetbalwedstrijd in het oude Wembley, ook werd er sindsdien geen interland meer gespeeld tussen



de beide landen. De rivaliteit was echter nog niet verdwenen. De Schotse journalist Aidan Smith deed in aanloop naar het WK van 2006 (en in aanloop naar zijn huwelijk met een Engelse) een poging om als supporter van Engeland door het leven te gaan, met meer en minder succes. Met *Union Jock. Sleeping with the Auld Enemy* schreef hij in elk geval wel een grappig en onderhoudend boek, dat meer inzicht geeft in de verstandhouding tussen de beide landen. Zijn boek begint met een opvallende constatering: 'Als Engeland tegen een ander land dan Schotland speelt, verschuift onze steun niet naar de burens met wie wij een taal, een munteenheid en drie eeuwen van eenheid als de twee meest vooraanstaande onderdelen van het Verenigd Koninkrijk delen. Nee, we willen echt heel, heel erg graag dat Engeland verliest. Schotland-Engeland is 's werelds oudste voetbalrivaliteit en de grootste. Engelsen lijken lang niet zo gepassioneerd over deze wedstrijd te zijn, maar dat geeft niet, de Schotten hebben genoeg passie over. Voor de Schotten bepaalt de rivaliteit hun identiteit.'

Smith voegde daar nog aan toe dat bijvoorbeeld een dubieus mensenrechtenverleden geen belemmering zou zijn voor de Schotse steun aan Englands tegenstanders. Smith kreeg zijn afkeer van Engelsen van huis uit mee. Nooit had hij zijn vader zo horen vloeken als tijdens de WK-finale van 1966, toen Engeland wereldkampioen werd na het beruchte ten onrechte toegekende doelpunt van Geoff Hurst. De confrontatie met Engeland was voor de Schotten decennialang de wedstrijd van het jaar, waar 364 dagen naartoe geleefd werd. Al hadden Schotland en Engeland elkaar al een aantal jaren niet meer getroffen, ook in 2006 constateerde Smith nog steeds diezelfde rivaliteit. Schotland was er niet in geslaagd zich voor het WK in Duitsland te plaatsen, Engeland wel. Mars startte een grote reclamecampagne die Engeland moest begeleiden naar de WK-titel, onder het motto 'Believe'. De campagne 'Believe Mars' leverde in Schotland T-shirts

op met een alternatieve tekst: 'Believe Ma Arse' (vertaling overbodig). Zoals gebruikelijk verscheen er in Engeland ook een WK-lied. In Schotland werd een alternatief gemaakt: 'Come on Jason Scotland', een steunbetuiging aan de gelijknamige aanvaller van de Schotse club Sint Johnstone en Trinidad & Tobago, dat bij Engeland in de groep was ingedeeld. De Schotse krant Daily Record publiceerde een 'slechtste Engels elftal aller tijden' en bracht ook een begeleidend bordspel uit.

Ook politici lieten zich niet onbetuigd. De Schotse premier Jack McConnell kondigde aan tijdens het WK supporter te zullen zijn van Trinidad & Tobago. Een andere Schot, Gordon Brown, aasde op dat moment op het premierschap van Groot-Brittannië en zat dus in een moeilijker pakket. Zijn opmerking dat de goal van Gascoigne tegen Schotland op het EK van 1996 een van zijn favoriete voetbalmomenten was viel op zijn zachtst gezegd niet zo goed in Schotland. In Engeland ergerde men zich juist aan het gebrek aan steun in Schotland voor de Engelse nationale elf. Onder meer door dit soort discussies ontstond er in 2006 een wat agressief sfeertje rond de voetbalwedstrijden van Engeland. In Edinburgh kreeg een zevenjarig jongetje een klap voor zijn hoofd omdat hij een Engelandshirt aan had. In Aberdeen werd een invalide man om diezelfde reden uit zijn rolstoel gesleurd. Van het huis van een man die in het Schotse gehucht Coatbridge een Engelse vlag uit zijn raam had gehangen werden alle ruiten ingegooid. Al deze incidenten zorgden ervoor dat de in Schotland wonende Engelsen niet in het openbaar steun durfden te verlenen aan hun nationale elftal. Veel te juichen was er sowieso niet, Engeland ging in Duitsland roemloos ten onder.

Ook in de kwalificatie voor het EK van 2008 zette het land zichzelf te kijk, tot plezier van veel Schotten. Waar Schotland zegevierde in en tegen Frankrijk en zich bijna kwalificeerde voor het EK, verloor Engeland op het vernieuwde Wembley zijn laatste groepswedstrijd tegen het al geplaatste Kroatië en kon het plaatsing voor het eindtoernooi vergeten. Mogelijk had deze nederlaag een Schotse oorsprong. Aan de verbouwing van Wembley werkte een grote groep Schotse bouwvakkers mee, die om het stadion ongeluk te bezorgen Schotse shirts en sjaaltjes onder het veld hadden begraven. Tegen Kroatië werkte deze vloek in elk geval.

De Schotten hechten nog steeds veel belang aan de rivaliteit met de Engelsen. De Engelsen erkennen het belang van de wedstrijd, maar hebben de laatste decennia rivaliteiten opgebouwd met Argentinië en Duitsland die nog belangrijker gevonden worden. Het

gegeven dat Engeland-Schotland geen vaste plek meer heeft op de voetbalkalender is hier zowel oorzaak als gevolg van. Voorlopig ziet het er ook niet naar uit dat dit hersteld wordt. In 2011 zal het Home Championship nieuw leven ingeblazen worden. De bobo's van de Engelse voetbalbond hadden echter geen zin in deze nieuwe competitie met Schotland, Wales, Noord-Ierland en Ierland, waardoor het Engelse elftal niet van de partij zal zijn. Het is dus nog lang geen pais en vree op het eiland in de Noordzee.

Literatuur

Berdichevsky, Norman, *'Sibling rivalry: the Scottish and the English'* (2008).

Grootemaat, Frank, Burenruzies. *Voetbalinterlands vol strijd en rivaliteit* (Aalten 2010). (Te bestellen via info@fagus-uitgeverij.nl).

Smith, Aidan, *Sleeping with the Auld Enemy* (Londen 2008).

Wembley Wizards Scotland supporters club <http://wembleywizards.co.uk/index.html>.